

Gyergyó térségének turizmusa a szálláshely-statisztika tükrében

Bevezetés

A turizmus összetett társadalmi-gazdasági jelenség, amelynek mérése, mérhetősége különféle szakterületek képviselőinek és a turizmuspolitika alakítóinak egyaránt kihívást jelentő témakör. A kihívás abban áll, hogy a turizmus kínálatának mely elemeit, milyen mutatókkal lehet jellemezni, s ha vannak is ilyen mutatók, akkor azok mérésének megszervezése a turizmusért felelős államigazgatási csúcsszerv (minisztérium, államtitkárság vagy országos hatóság) és az államigazgatási döntéseket támogató országos statisztikai kutatóintézmény közös felelőssége, hatásköre. A turizmus keresleti oldalából valójában csak a megvalósuló vásárlási-fogyasztási döntések következményeit, vagyis – a szálláshelyszolgáltatások esetében – a turistaérkezések és regisztrált vendégéjszakák számát lehet rögzíteni (másfajta mérésekhez tematikus anketokat szoktak alkalomszerűen végezni). Adott térség turisztikai értékelésének legkézenfekvőbb mérőszámai tehát a szálláshely-szolgáltatók havi kötelező jelentései alapján készült összesítések, amelyeket első körben a megyei statisztikai igazgatóságok összesítenek településenként, majd továbbítják az országos statisztikai adatbázist működtető Országos Statisztikai Intézetnek. Ennek lekérdezése a turizmuskutatók munkájának része, akik témafelvetéseik alapján használják fel a hivatalos információforrásokat és teszik közzé különböző térségekre vonatkozó publikációk keretében.¹

1 Lásd: KISS Tamás-BARNA Gergő-DEÁK Attila: *Székegyföldi turisztikai régió? Kérdőíves, fókuszcsoportos és statisztikai vizsgálat a székegyföldi turizmusról*. Kolozsvár, Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, 2013. (a továbbiakban: KISS 2013)

A statisztikai elemzések nem mutatnak, nem is mutathatnak teljes képet egy térség turizmusáról, nem magyarázzák önmagukban a turizmus alakulásának okait, mozgatóit. A kvantitatív kutatási módszerek mellett a kvalitatív kutatási módszerek ugyanazon jelenség-együttes nem mérhető jellemzőit próbálják megragadni (mindamelllett, hogy léteznek próbálkozások például a vonzerők erősségének megállapítására szolgáló mutatószámok kialakítására is). A statisztikai elemzések a turizmusfejlesztési stratégiáknál, programoknál, projekteknel is előfordulnak mintegy annak igazolására, hogy a leendő befektetési erőfeszítés várható megtérülésének becslését elősegítsék, például a kialakítandó szálláskapacitások tervezett igénybevételére, azok kihasználási fokára vonatkozóan. A turizmus-specifikus statisztikák lehetővé teszik egyes települések vagy térségek összehasonlítását más települések és térségek turizmusával, az idősoros elemzések pedig rávilágíthatnak a jelenség dinamikájára, a turizmus növekedésére, stagnálására vagy éppen hanyatlására a kiválasztott vizsgálati területen. A mutatók segítségével hozzájárulhatunk ahhoz, hogy megítélhetővé váljon, hogy egy bizonyos földrajzi terület vajon turisztikai desztinációnak tekinthető-e vagy sem.

Gyergyó térségét hipotetikusán turisztikai célterületként értelmezhetjük, abból kiindulva, hogy a térségnek egyrészt van néhány olyan regionális, országos, sőt nemzetközi hatókörű vonzerő-adottsága,² amelyek a turisztikai szálláshelyszolgáltatások tárgyi feltételeiként különböző besorolású ingatlanok felépítését és működtetését ígéretessé tehetik, feltéve, ha a szálláshely-szolgáltató vállalkozások nem csupán saját szolgáltatásaiknak próbálnak piacot szerezni, hanem mintegy kihasználják a térség szabadidő-eltöltési kínálatából adódó vonzerőt. Ez utóbbit pedig a térségen kívüli turizmuspiaci szereplőknek (egyéni turistáknak, utazásszervezőknek) is érzékelniük kell ahhoz, hogy egyáltalán érdeklődést mutathassanak a térség iránt.³ A térség turisztikai népszerűsítésének pedig olyan gazdára van szüksége, aki nemcsak egy-egy szálláshely-szolgáltató érdekeit nézi, hanem az *egész térség összes turisztikai kínálati szereplőjének* a piacra juttatását segíti elő – feltéve, ha azok megfelelnek a törvényi és szakmai-etikai követelményeknek.

2 Lásd: DEZSŐ László: *Barangolások Gyergyószéken*. Gyergyószentmiklós, Mark House, 2016. (a továbbiakban: DEZSŐ 2016)

3 Lásd: NAGY Benedek: *A turisztikai helymarketing Székelyföldön. Az imázs- márkahasználat tudományos megalapozása*. Kolozsvár, Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, 2013. (a továbbiakban: NAGY 2013)

Egyelőre csupán azt állíthatjuk, hogy van gazdája, felelőse a romániai turizmus népszerűsítésének a szakminisztérium szintjén, van gazdája a Hargita megyei turizmus népszerűsítésének a Hargita Községi Fejlesztési Társulás révén, valamint az egyes települések helyi önkormányzatai a helyenként létező vállalkozói egyesületekkel, laza csoportosulásokkal partnerségben próbálkoznak településeik turisztikai piacra juttatásával. Gyergyó térségének – bármit is értsünk Gyergyó térségének fogalmán – egyelőre, úgy tűnik, nincs gazdája.

Az alábbi gondolatmenetekkel azt szeretnénk megvilágítani, hogy a turizmus térségi szerveződése nem független a területi hierarchiától. Jó esetben gyümölcsöző szakmai együttműködés tud kialakulni a turizmus különböző területi szintjein levő szereplők között: a megye közvetít a település és kistérségi szint felől az országos szint felé szakpolitikai és térségmarketing szempontból egyaránt; a nemzetközi kapcsolatok kialakulhatnak ugyan közvetlenül település vagy a megye szintjéről is, de nagyobb piaci kapcsolatrendszer kialakítása az országos szinttel (szakminisztériummal) való együttműködéstől várható. Miután különböző szempontok szerint értelmezzük Gyergyó térségének fogalmát, rátérünk arra, hogy miként látszik a turisztikai minisztérium 2019-es nyilvántartása alapján a gyergyói térség engedélyezett szálláshelyekkel való ellátottsága, majd ezt összevetjük az Országos Statisztikai Intézet adatbázisából lekérdezett adatokkal. Végül röviden utalunk azokra a vonzerő-adottságokra, amelyekre a gyergyói turizmus jelenleg és a közeljövőben támaszkodhat, nem zárva ki azt, hogy a térségi szereplők innovációra való esetleges nyitottsága és képessége újabb és újabb turisztikai termékek létrehozását segíti elő, újabb befektetések bevonzására kerülhet sor, amik a jelenleginél jobb turisztikai teljesítményt eredményezhetnek.

A turizmuspolitika helyi és országos szintjének kapcsolatáról

Egy térség turisztikai értékelése történhet különböző tudományos diszciplínák (turizmusföldrajz, turizmusmenedzsment, turizmusmarketing, a turizmus szociológiája, a turizmus antropológiája stb.) szempontjai szerint, és történhet turizmuspolitikai szempontból is. Ez utóbbi többszintű lehet, hiszen adott földrajzi

térség területi-közigazgatási alapegységekre (municípiumokba, városokba és községekbe) szerveződik, amelyek fölött koordinációs funkcióval jelenik meg a területi-közigazgatási középszint, esetünkben a megye. A megyék társulásából épülnek fel a fejlesztési (területi-statisztikai) régiók, amelyek fölött a döntéshozó és végrehajtó hatalmat országos szinten az állam központi igazgatását ellátó intézmények (kormány, parlament, államelnöki hivatal stb.) gyakorolják. Az állami szuverenitást – önrendelkezési jogot – az egyes államok nemzetközi kapcsolata, nemzetközi szervezetekben elfoglalt tagsága biztosítja és részlegesen korlátozza is. Ez vonatkoztatható a turizmuspolitikára is, amelynek országos és nemzetközi szintű képviselőtéért a turizmusért felelős minisztérium felel. Ez lehet kimondottan Turisztikai Minisztérium,⁴ mint ahogy volt a 2017-2019-es kormányzati ciklusban, vagy be lehet tagolva egy nagyobb minisztériumba.

A mindenkori turizmusért felelős minisztérium több vonatkozásban kerülhet kapcsolatba az ország területén működő helyi közösségek közigazgatási szereplőivel. Nyújthat szakmai segítséget, iránymutatást, sőt pénzügyi támogatást is a helyi fejlesztési tervek kidolgozásához és megvalósításához. A saját forrásból vagy európai uniós támogatásokból létrehozott turisztikai információs irodákat egy országos információs és marketing-kommunikációs hálózatba szervezheti, egységes akkreditációs (tanúsítási) eljárás alá vonva azokat. A minisztérium terjesztheti fel a kormányhoz az egyes települések vagy településrészek országos vagy helyi üdülőhellyé nyilvánítását, ami kormányhatározat elfogadásával nyer jogi érvényt. A sápanyák és jelzett turistaútvonalak tanúsítási eljárása során a helyi hatóságok (és a velük partnerségben működő hegyimentő szervezetek) szintén a minisztérium közreműködésére vannak utalva. Az egyes településeken szálláshelyi vagy étkeztetési funkciójú turisztikai fogadóegységeket létesítő gazdasági szereplők a törvényes működéshez szükséges tanúsítványukat (osztályba sorolási vagy minősítési bizonylat) a 2013. évi 65-ös miniszteri rendeletben közzétett módszertani útmutatások alapján kaphatják meg, akár csak az utazásszervező, utazásközvetítő irodák a szabadalomleveleiket (licenz). A helyi vagy országos idegenvezetők szintén minisztériumi felhatalmazás, úgynevezett idegenvezetői tanúsítvány birtokában végezhetik törvényesen a tevékenységüket.

4 <http://turism.gov.ro/web/> (letöltés 2019. nov. 26.)

A turizmusért felelős minisztérium elvileg nyomon követi és ellenőrzi a turizmus működését az egész ország területén, minden törvényesen bejegyzett gazdasági szereplő szerepel a nyilvántartásaiban,⁵ amelyek információs, kutatási forrásanyagként használhatók a turizmusföldrajzi és turizmusgazdasági kutatók, elemzők számára is. A minisztériumnak adatszolgáltatási kötelezettsége van az Országos Statisztikai Intézet⁶ felé is, amely sokféle társadalmi és gazdasági jelenségről, folyamatról rendszeresen gyűjt, tárol és feldolgoz adatokat, és olykor tematikus kiadványokban elemzéseket is közzétesz. Eddigi tapasztalataink alapján a turisztikai minisztériumi adatok a nyilvántartott egységek szobáinak és férőhelyeinek számára vonatkoznak (az elérhetőségi adatok mellett), az OSI viszont havi rendszerességgel lekérdezi a folyamatos kutatásába bevont gazdasági szereplők szobaszámát, férőhelyeinek számát, a működő szálláskapacitást (a felkínált férőhelyek számának és a nyitvatartási napoknak a szorzata), a belföldi és külföldi turistaérkezések és eltöltött vendégéjszakák számát. A legrészletesebb elérhető adatbázis, amelyből a turizmus működésének értékeléséhez statisztikai adatokat kérdezhetünk le az a *Tempo Online* nevű adatbázis, amelyben fejlesztési régiókra, megyékre és területi-közigazgatási alapegységek (települések) szintjére aggregált, illetőleg településszintre lebontott információkat találunk.⁷ Ezek az adatok a gazdasági szereplők adatszolgáltatásai alapján gyűlnek össze – már amennyire azok eleget tesznek ez irányú kötelezettségeiknek, és amennyiben egyáltalán szerepelnek az OSI nyilvántartásában is, és nem csak a turisztikai minisztériumében. A turisztikai minisztérium nyilvántartása elvileg naprakész kellene, hogy legyen, de előfordul, hogy a főleg internetes közegben népszerűsített szálláshely-szolgáltatók nem felelnek meg a törvényi előírásoknak, így tanúsítási bizonylattal (certificat de clasificare)⁸ sem rendelkeznek. Ez alól, igen nagy valószínűséggel Gyergyó térsége sem kivétel.

5 <http://turism.gov.ro/web/autorizare-turism/> (letöltés 2019. nov. 26.)

6 <http://www.insse.ro/cms/> (letöltés 2019. nov. 26.)

7 <http://statistici.insse.ro:8077/tempo-online/#/pages/tables/insse-table> (letöltés 2019. nov. 26.)

8 A szálláshelyek tanúsítására vonatkozó jogszabály: a 2013. évi 65-ös Országos Turisztikai Hatósági Elnöki Rendelet: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocumentAfis/200353>; illetve az általa jóváhagyott Módszertani normák: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocumentAfis/200354> (letöltés: 2019. nov. 26.)

Gyergyó térség értelmezése turisztikai desztinációként

Gyergyó fogalma igen képlékeny, hiszen kontextusfüggő, hogy mit értünk alatta: az egykori székely közigazgatási egységet (Csík-, Gyergyó- és Kászsó-északi részét), a dualizmus kori és 1940-1944 közötti Csík vármegye gyergyó-szentmiklósi és gyergyótölgyesi járásait, a két világháború közötti román közigazgatás megyéjének, majd tartományának település-együttesét, vagy a második világháború után szovjet sugallatra létrehozott tartományok rajonnak nevezett térségét, vagy az 1968-ban létrehozott Hargita megye északi harmadának település-együttesét?⁹ Az 1990-es évek közepétől voltak törekvések kistérségi szerveződésekre (Északkelet-Hargita kistérségi társulás, Bucsin–Dél-hegy–Libán kistérségi társulás),¹⁰ Románia Európai Unióhoz való csatlakozása után pedig a vidékfejlesztési politikát szolgáló G10 nevű társulás jött létre, ami azonban nem fedi le Hargita megye északi harmadának teljes területét.¹¹

A térségben élő vagy a térségbe látogató emberek elképzelései Gyergyó fogalmáról változatosak lehetnek, a helyi-térségi közbeszédben sokszor, sokan Gyergyó-szentmiklós városára használják a Gyergyó nevet. A Gyergyói-medence természetföldrajzi alapon lehatárolható fogalma minden bizonnyal csak részleges átfedésben van a „gyergyói medence” köznapi kifejezéssel, ami nem terjed ki a medence északi harmadára (Maroshév víz környékére), de kiterjed a hegyvidékhez tartozó Gyilkostó környékére vagy akár Borszék és Gyergyótölgyes környékére is. Gyergyó térségét több részre oszthatjuk fel aszerint, hogy földrajzi, néprajzi, történelmi, kulturális identitásbeli szempontokat veszünk figyelembe. A Gyergyói-medence földrajzi fogalom ugyan, de a gyergyói emberek nem föltétlenül tankönyvszerűen értelmezik azt a tájat, amiben élnek. Itt, Gyergyó térségét a lehető legtágabban értelmezzük, figyelembe véve a közigazgatási szempontokat is, némi egyszerűsítéssel Hargita megye északi harmadát értve alatta. A ma már Neamț megyéhez tartozó egykori gyergyószéki településekkel, Gyergyóbékással és Gyergyódomukkal érdemes

9 ELEKES Tibor: *Székelyföld közigazgatás-földrajzi változásai a 13. századtól napjainkig*. In: *Földrajzi Közlemények*, 135. (2011) 4. sz. 415-429. (a továbbiakban: ELEKES 2011)

10 *Videkfejlesztés Hargita megyében*. Szerk.: BÍRÓ A. Zoltán, KOSZTA Csaba János, MÁTÉFFY Mária. Csíkszereda, Regionális Képzési Központ – Alutus Kiadó, 2004.

11 <http://www.g10.ro/hu/utile/g10/> (letöltés 2019. nov. 26.)

lehet térségi marketing szempontból foglalkozni, elsősorban a Hagymás-hegység–Békás-szoros Nemzeti Park vagy az egykori határzóna hadtörténeti öröksége szempontjából,¹² de itt Hargita megye északi harmadára koncentrálunk. Nem Gyergyószékről, nem „gyergyói medencéről” és még csak nem is Gyergyói-medencéről, nem G10 településtársulásról beszélünk, hanem a Hargita megye északi harmadát képező Gyergyói-medence és az azt körbeölelő hegységek alkotta térségről, a megyehatár és a települési-közigazgatási határok figyelembe vételével.

Hogy mennyire képez az így értelmezett térség valós *döntéshozási egységet* vagy *identitásközösséget*, az nyilván vitatható és csupán feltételezésként fogalmazható meg, hogy a megyei közigazgatás szintjéről nézve, „felülnézetből” tekinthető a megye részegységeként kezelhető területi entitásként. Nem mellékes tényező az etnikai térszerkezet hatása a térségi „mi-tudatok” és „miénk-tudatok” kialakulására és működésére, valamint a turizmusra vonatkozó gondolkodás térségi szintre emelésére.¹³ A térségi szemlélet alkalmazása az alulról építkező, az önkormányzatok, közintézmények, civil szerveződések és főleg turisztikai vállalkozások közötti partnerségre alapozva az úgynevezett TDM-gondolat (azaz turisztikai desztináció-menedzsment) népszerűsítését feltételezi.¹⁴ Igaz ugyan, hogy 2017 óta a jogalkotási folyamatba is bekerült a turisztikai desztinációk és a desztináció-menedzsment szervezetek kodifikálása,¹⁵ de részletes szabályozások, amelyek országosan szabályoznák, egységes szempontok szerinti, ilyen új típusú intézmények létrehozását, működését, finanszírozását és akkreditálását, egyelőre még váratnak magukra. Gyergyó térségében turisztikai desztinációt elvileg

12 HORVÁTH Alpár: *A bunkerturizmus lehetőségei Gyergyóban. Értelmezési keretek.* In: *Gyergyói Szemle*, 1. (2015) 1. sz. 53–62.

13 HORVÁTH Alpár-MICHALKÓ Gábor: *Az etnicitás turizmusföldrajzi értelmezése erdélyi példákon keresztül.* In: *Földrajzi Közlemények*, 138. (2014) 2. sz. 150–160.

14 Lásd: HORVÁTH Alpár: *Turizmusfejlesztés Székelyföldön. (Hargita megyei szemszögből).* Kolozsvár, Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, 2013. (a továbbiakban: HORVÁTH 2013); HORVÁTH Alpár-PETELEY Attila: *Creating the Conceptual Framework of Tourism Destination Management in Giurgeu Basin. The Role of Tourism in Territorial Development.* International Conference, sept. 19–20. Gheorgheni, 2008. pp. 197–209. (a továbbiakban: HORVÁTH-PETELEY 2008)

15 A 2017. évi 15-ös kormányrendelet a Románia turizmusának megszervezésére és a turisztikai tevékenységek lebonyolítására vonatkozó 1998. évi 58-as Kormányrendelet módosításáról és kiegészítéséről: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/192528> (letöltés 2019. nov. 26.)

felülről (kormányzati szintről) is ki lehet jelölni, vagy alulról építkezve az említett szereplőtípusok társulási hajlandóságára alapozva. Erre volt ugyan kísérlet a 2000-es évek közepe táján (Gyilkos-tó–Borszék turisztikai társulás kezdeményezésével), de nem bizonyult fenntarthatónak a kezdeményezés. A desztinációépítésnek némiképp új lendületet adott a 2014 októberétől, a Székelyföldet turizmusmarketing szempontból összefogni próbáló Pro Turismo Terrae Sicularum Szövetség jogi bejegyeztetési kísérlete,¹⁶ majd ennek kudarca után 2016-tól a Székelyföldi TDM-klaszter létrehozása.¹⁷ A megyék fölötti, de a Központi fejlesztési régiónál kisebb területre – nagyjából a történeti Székelyföld területére – kiterjedő együttműködés egy szubregionális szintű turisztikai desztinációként, azaz célterületként, intézményesülés esetén pedig fogadóterületként tekint a Székelyföldre.¹⁸ Ennek részeként értelmezhetjük Gyergyó térségét is turisztikai aldesztinációként vagy kidesztinációként, figyelembe véve, hogy Hargita megye északi harmadában, az egykori Torda, majd Maros-Torda vármegye részeként létező Oláhtoplica, mai nevén Maroshévíz térsége, nem volt része Gyergyószéknek és így Székelyföldnek sem.¹⁹ A szakpolitikai meghatározottságok – Hargita megye közigazgatási valósága és Borszék üdülőváros megközelíthetősége – okán Maroshévíz térségét célszerű Gyergyóval együtt tárgyalni. Az itt vázolt térbeli keretben 16 területi-közigazgatási alapegység van, ebből Gyergyószentmiklós és Maroshévíz municípiumi státussal bírnak, Borszék városi rangú település, és van további 13 község. Az egyes településeket három kisebb körzetbe sorolhatjuk. Gyergyószentmiklós környéke Marosfőttől Ditróig és Gyergyóremetéig a Gyergyói-medence déli, laposabb részét és annak hegykeretét, Maroshévíz környéke Salamástól Galócáson át Maroshévízig, a medence északi, dombsági jellegűvé tagolt részét és hegykeretét fedi le. Borszék környéke Bélbortól Gyergyótölgyesig két kis hegyközi medencére, a Kis-Beszterce-folyó felső szakaszára és az azokat körbefogó hegységekre terjed ki.

16 GONDA Tibor-HORVÁTH Alpár: *Non-governmental organisations in the Hungarian–Hungarian knowledge transfer of organising tourism*. In: *Civil Szemle*, XIV. (2017) 3. pp. 51–64. (a továbbiakban: GONDA-HORVÁTH 2017)

17 <https://www.maszol.ro/index.php/gazdasag/64793-szekelyfoldi-turizmus-nem-alapithattak-szovetseget-igy-klasztert-hoztak-letre> (letöltés 2019. nov. 10.) <https://kronikaonline.ro/gazdasag/szekelyfoldi-turisztikai-szovetseg-helyett-klaszter> (letöltés 2019. nov. 10.)

18 Lásd: NAGY 2013; KISS 2013.

19 Lásd: ELEKES 2011.

Mivel a térségi együttműködésekben, az identitásoknak, a személyes és intézményi kapcsolatoknak jelentősebb szerepe van, mint a természetföldrajzi adottságok hatásának, igencsak elképzelhető, hogy Hargita megye északi harmadában fogadóterületi együttműködési keretként nem egy, hanem legalább két vagy három TDM-szervezet létrejöttét lenne érdemes ösztönözni. Egy magyar többségű Gyergyószentmiklós és környéke TDM-szervezetnek a székhelyét és titkárságát a Gyergyószentmiklós municípium által létrehozott turisztikai információs iroda adhatná. Ugyanígy, Borszéken az ottani városvezetés fenntartásában működő új turinfó iroda lehet a magja a magyar többségű Borszéki Vendégvárók Egyesülete és a városvezetés által kezdeményezendő TDM-szervezetnek. Maroshévízen és környékén, az etnikai adottságoknak megfelelően, vélhetően egy román többségű TDM-szervezet létrehozását lenne célszerű ösztönözni, amihez szintén adott egy EU-s forrásokból létrehozott turisztikai információs iroda.

Gyergyó térségi szálláshelyek a turisztikai minisztérium nyilvántartásában

A törvényesen működő egységek a turizmusért felelős minisztériumnak az engedélyezett szállásszolgáltatókat tartalmazó listájából ismerhetők meg.²⁰ A folyamatosan aktualizált lista 2019. novemberi állapota alapján tekintjük át a vizsgált térség szálláshely-kínálatát. A minisztériumi nyilvántartás szerint térségünkben „hivatalosan” 170 turisztikai szálláshely-szolgáltató egység 1546 szobát és 3461 férőhelyet tud a turisták rendelkezésére bocsátani. Nem kizárt, hogy a turisztikai körforgásban olyan egységek is megjelennek és promóciós tevékenységük révén láthatóvá válnak, amelyek nincsenek benne ebben a nyilvántartásban és vagy nem-hivatalosan („feketén”) működnek, vagy folyamatban van az osztályba sorolásuk.

A térség legtöbb szállásadó egységével Borszék országos jelentőségűvé tanúsított üdülők hely rendelkezik: 33 egység összesen 281 szobával és 627 férőhellyel. Sajnos szálloda már nincs a településen, holott az egykori fürdőélet vendégei nemcsak

20 <http://turism.gov.ro/web/autorizare-turism/> „Structuri de cazare” rovat (letöltés 2019. nov. 22.)

villákban és vendégházakban, hanem üdülő- és gyógyszállodákban is lakhattak.²¹ Ebből 24 panzió 174 szobával és 382 férőhellyel. Nagyobb, legalább 10 szobás panziók Borszéken: Pálma** (16/39), Floare de Colt/Gyopár*** (12/28), Ely*** (11/27), Trandafirul/Rózsa (11/24), Casa Floarea*** (10/20), Korona*** (10/20). Az üdülőhely három villája a Riki*** (23/46), a Sport*** (22/56) és a Bella*** (15/30), és két hostelje, a Fitness** és a Talján vendégház** (5/18) valamelyest pótolják a szállodai kapacitások hiányát. Elképzelhető, hogy az épülő nagy gyógyfürdő beüzemelését követően olyan szállodai beruházás is megvalósul majd Borszéken, ami másfajta vendégkört is képes lesz idevonzani az eddigieken kívül.

Borszék üdülővároskát követi Gyergyószentmiklós municípium és a hozzá tartozó Gyilkostó, mely a hivatalos tanúsítás alapján egyelőre helyi jelentőségű üdülőhely. A városban 29 egységben összesen 352 szoba és 780 férőhely, az üdülőhelyen 24 egységben 331 szoba és 754 férőhely van, összesen, tehát 55 egység, 683 szoba, 1534 férőhely. Marosfőn 25 egységben 153 szoba és 339 férőhely van, míg Maroshévízen 21 egységben 167 szoba és 393 férőhely képezi a kínálatot.

Az egyes települések turisztikai jelentőségét nem a fogadóegységek száma, hanem inkább a férőhelyek száma és a szálláshelykínálat változatossága alapján értékelhetjük. Az egyéni szervezésű idegenforgalomba a kis panziók, kiadó szobás vendégházak is be tudnak kapcsolódni, de az utazásszervező és utazásközvetítő cégek ügyfeleiként a legalább 20-25 szobás egységek, elsősorban a szállodák jöhetnek szóba. Szállodai kapacitás tekintetében a térség nem áll túl jól. Igaz ugyan, hogy Hargita megye hatodik legnagyobb szállodája²² a gyergyószentmiklósi háromcsillagos Mureş/Maros szálloda (70 szoba 140 férőhellyel), de 2019-ben zárva volt, piacra való visszalépése újabb üzemeltetőre vár (az összesítésben azonban szerepelnek az adatai). A város további szállodái a városközponti fekvésű Rubin*** (32/79) és Astoria*** (21/37), a városperemi fekvésű Filó** (21/49). A városközponti Szilágyi* szálloda 10 szobával és 19 férőhellyel igazából panzió is lehetne, hisz ennél nagyobb befogadóképességű a város 17 panziója közül a Lázár*** (15/33), a László-ház** (14/38), a Teké**

21 FARKAS Aladár: *Fürdőkultúra és gyógyturizmus Borszéken. A borszéki fürdőélet fénykora*. Csíkszereda, Borszékért Alapítvány – Státus Nyomda, 2018.

22 A tusnádfürdői O3zone**** (117/234), Ciucaş*** (114/228), Tuşnad** (108/216), a csíkszeredai Fenyő*** (100/164) és a székelyudvarhelyi Tarnava/Küküllő*** (73/136) szállodák után.

(13/27), az Iris2** (12/32). Hasonló befogadóképességűek a Muskátli*** (10/20), a városon kívüli Erdélyi Gondúzó*** (10/20) és a városvégi faház-együttes a külön minősített Hétvirág1*** és Hétvirág2*** (együttesen 17 szobával és 34 férőhellyel).

Gyilkostó üdülőhelyen 3 szálloda is van: a Turist*** (49/90), a Lacu Roșu/Gyilkostó*** (35/62) és a Iasicom** (41/80). Ilyen szempontból némiképp furcsa, hogy Borszék országos, míg Gyilkostó helyi jelentőségű üdülőhelyként van besorolva. Igaz, hogy Borszéknek 3 sípályája, nyári bobpályája és kis helyi fürdője is van, 700 fős befogadóképességűre tervezett fürdőkomplexuma pedig épülőben van. Gyilkostó a Gyilkos-tó és a Békás-szoros tájképi értékeinek köszönhetően a térség leglátogatottabb települése, de az egynapos látogatók száma sokszorosa az itt éjszakázó vendégekének. Mindenesetre Gyilkostó szálláskínálata ma már 11 panzióban, 99 szobában 216 férőhelyet, 2 villában, 16 szobában 35 férőhelyet, egy turistaházban, 15 szobában 47 férőhelyet és két kiadó szobás egységben 24 szobában 48 férőhelyet foglal magába. Szezonális jelleggel három kempingházikós és 2 turistapihenőnek minősített egységben 22 szobában 48 férőhelyet, illetve 88 sátorhelyet és 30 szobában 60 férőhelyet is igénybe lehet venni.

A Gyergyói-medence déli peremén a Vasláb községhez tartozó Marosfő szintén helyi jelentőségű üdülőhelyi státussal rendelkezik. Egy kétszallagos szállodája a Bradul Argintiu/Ezüstfenyő** 30 szobája 68 férőhelyet kínál, 21 panzióban összesen 90 szoba és 205 férőhely, 2 kiadó szobás egységben további 9 szoba és 18 férőhely van, illetve szezonjelleggel egy kempingházikós egység 24 szobát és 48 férőhelyet kínál. A medence falvai közül leghamarabb Szárhegy kapcsolódott be a falusi turizmusba (falusi fizetővendéglátásba), 6 panziója és 5 kiadó szobás egysége 28 szobában 64 férőhelyet, illetve 19 szobában 40 férőhelyet kínál, amit a községhez tartozó Güdücön még kiegészít egy turistaház 20 szobával, 37 férőhellyel. Gyergyóalfalu turisztikai funkcióját a községhez tartozó Borzont falu erdőszéli és főút menti területén, illetve a Bucsín-hágón levő egységek hordozzák. A minősített egységek között 5 panzió (39 szoba/83 férőhely), 3 turistaház (30/60) és egy hostel (6/23) van. Gyergyócsomafalváról két panzió és két turistaház szerepel a minisztériumi nyilvántartásban (22 szoba 48 férőhellyel, illetve 13 szoba 37 férőhellyel). Gyergyóújfalu 2 panzióval és 1 kiadó szobás egységgel (9/18 és 3/9), az északabbra fekvő Ditró 2 panzióval (20 szoba 37 férőhellyel), Gyergyóremete pedig egy kiadó szobás egységgel (8 szoba/22 férőhely) rendelkezik. A Gyergyószentmiklós környéke

kisdesztináció (Gyilkostót is beleértve) így 109 egységben összesen 1053 szobát és 2351 férőhelyet tud felkínálni, ami igazából nem sok, hiszen vannak olyan országos jelentőségű üdülőhelyek, ahol ezen értékek két-háromszorosa sem számít rendkívülinek, feltéve, ha léteznek legalább nemzetközi összehasonlításban közepesnek (150-300 szoba) vagy nagyoknak (300-600 szoba) számító szállodák.

A helyi jelentőségű üdülőhellyé nyilvánított Bánffy-fürdő övezettel Maroshévíz feltörekvő turisztikai településnek számít. Egyetlen szállodája mégsem itt, hanem a városközpontban van. A kisméretű Mureș*** szálloda csak 22 szobás 46 férőhellyel, de a város és üdülőhelye kínálatát emellett két turistaház (14 szoba/49 férőhely), 8 panzió (64/146), 8 kiadó szobás egység (43/99) és két kempingházikós egység (24/53) bővíti. A városka közelében még Salamás község a hozzá tartozó Gyergyóhodossal 3 panzióban, 26 szobában 50 férőhellyel rendelkezik. A Bélbor községhez tartozó Rakottyáson egy panzióban (7/14), Gyergyóhollón egy panzióban (4/10), Gyergyótölgyesen két panzióban (8/16) működik hivatalosan a vendégfogadás.

A szálláshely-statisztika kínálati és regisztrált keresleti adatai

Az Országos Statisztikai Intézet *Tempo Online* adatbázisából lekérdezett adatok alapján egy olyan kép rajzolható meg a Gyergyói térség turizmusának teljesítményéről, amely minden bizonnyal nem felel meg a térbeli valóságnak, de a települések közötti nagyságrendi különbségeket, az idősoros elemzéseknél pedig a fejlődési trendeket tükrözi. A turizmus „láthatóságának” a hiányosságai azzal magyarázhatók, hogy léteznek olyan törvényesen működő egységek is, amelyek kimaradtak a statisztikai nyomon követésből, nem beszélve olyan egységekről, amelyek piaci jelenléte a terepen és a kibertérben (interneten) érzékelhető, de nem szerepelnek a minisztériumi adatbázisban és így elvileg az OSI nyilvántartásában sem.

Az 1. táblázatban két adatforrás információit hasonlíthatjuk össze. Elvileg elképzelhető, hogy az OSI még közzé nem tett 2019-es adatai közelebb fognak állni a Turisztikai Minisztérium nyilvántartásából származó adatokhoz, hiszen egy év alatt is sok esetben változhat a fogadóegységek száma (újak nyílnak,

régiók bezárnak) és azok férőhelyszáma is (kapacitásbővítések vagy szűkítések esetén). A táblázat alapján csak azt érzékeltethetjük, hogy a Gyergyó térségben összességében akár 33 egységgel és 685 férőhellyel kevesebb is kerülhet statisztikai megfigyelés alá.²³ Ebből Gyergyószentmiklós Gyilkostóval együtt érdekes módon héttel több egységet, de 293 férőhellyel kevesebbet mutat. Néhány esetben egyezés tapasztalható, de általában az jellemző, hogy a minisztériumi adatok többet mutatnak, mint a statisztika. Részletesebb vizsgálatokból kiderülhet, hogy a különbségek egy részét a kiadó szobákként minősített egységeknek a statisztikai megfigyelésből való kimaradása is okozhatja, vagyis ilyen szálláshely-típus nem szerepel az OSI adatbázisban. Esetenként azonban a kiadó szobás vendégfogadás akár többet is kitehet, mint a kisebb kapacitású panziók forgalma. Lényeges észrevétel, hogy az 1. táblázat két különböző képet nyújt a térség szálláskínálatáról, a további elemzésekhez viszont az OSI 2018-as összesítéseihez viszonyítunk.

Gyergyó térség településeinek számszerűsíthető turisztikai teljesítményét a 2. táblázatban az Országos Statisztikai Intézet 2018. évre összesített adatai alapján úgy közelíthetjük meg, hogy a szálláshely-üzemeltetők által lejelentett férőhelyek és nyitvatartási napok szorzatából, azaz a működő szállás kapacitásból indulunk ki. Ez a „hely-nap” mértékegységgel kifejezett mutató, azt mutatja, hogy adott térségben és annak településein a statisztikai megfigyelésbe bevont egységek ténylegesen hány helyet kínáltak fel összesen az adott évben. Elvileg, ennek maximuma a teljes férőhely-számnak 365 vagy 366 nappal való szorzata lenne. De mivel a szolgáltatók az évnek nem minden egyes napján kínálják fel az összes szobaegységet és azok férőhelyeit, hanem annak minden hónapban csak egy bizonyos részét, a szezonális működési egységeknél pedig az éves nyitva tartás csak akár két-három, esetleg négy-öt hónapra terjed ki, így ez a mutató az elméleti maximumnál alacsonyabb és évente változik, akkor is, ha a férőhelyszámok esetleg nem változnak. A működő szállás-kapacitás tehát a kínálati oldalt képviseli, vagyis azt, hogy ténylegesen hány vendégéjszakát lehetne megvalósítani, a rendelkezésre álló kapacitások teljes (100 %-os) értékesítése mellett.

23 Egy 2018. év végi minisztériumi lista jobban tükrözi a két adatforrás nyújtotta kép különbségeit.

1. táblázat: Gyergyó térség szálláshelyeinek adatai a Turisztikai Minisztérium és az Országos Statisztikai Intézet nyilvántartásai alapján

TELEPÜLÉSEK	TurMin 2019			OSI 2018		OSI 2018-TurMin 2019	
	egységek száma	szobaszám	férőhely	egységek száma	férőhely	egységek száma	férőhely
Gyergyószm+Gyilkostó	53	695	1534	60	1241	7	-293
Gyergyószentmiklós	29	352	780				
Gyilkostó	24	331	754				
Marosfő (Vasláb)	25	153	339	17	243	-8	-96
Gyergyóújfalu	3	12	27	1	8	-2	-19
Gyergyócsomafalva	4	35	85	4	87	0	2
Gyergyóalfalu	9	75	166	7	129	-2	-37
Szárhegy	12	67	141	7	101	-5	-40
Ditró	2	20	37	3	61	1	24
Gyergyóremete	1	8	22	0	0	-1	-22
Összesen	109	1053	2351	99	1870	-10	-481

TELEPÜLÉSEK	egységek száma	szobaszám	férőhely	egységek száma	férőhely		
Maroshévíz	21	167	393	11	267	-10	-126
Salamás és Gyergyóhodos	3	26	50	3	56	0	6
Összesen	24	193	443	14	323	-10	-120

TELEPÜLÉSEK	egységek száma	szobaszám	férőhely	egységek száma	férőhely		
Borszék	33	281	627	23	565	-10	-62
Gyergyóholló	1	4	10	0	0	-1	-10
Gyergyótölgyes	2	8	16	0	0	-2	-16
Rakottyas (Bélbor)	1	7	14	1	18	0	4
Összesen	37	300	667	24	583	-13	-84
Mindösszesen	170	1546	3461	137	2776	-33	-685

Forrás: saját szerkesztés a Turisztikai Minisztérium engedélyezett szálláshelyekről szóló 2019. évi és az Országos Statisztikai Intézet Tempo Online adatbázisának 2018. évi összegzése alapján

Gyergyó térségében 2018-ban mintegy 585,4 ezer vendégéjszakát lehetett volna értékesíteni, ami a megye felkínált 2 millió 460 ezer vendégéjszakájának közel 24 %-át tette ki. A regisztrált vendégéjszakák száma 2018-ban azonban Gyergyó térségében kicsivel 96 ezer fölött volt, a megyei forgalomnak (496 ezer vendégéjszaka) mindössze 19,4 %-a. Turistaérkezések tekintetében a részesedés kicsivel magasabb volt ugyan (24,5 % a megyei forgalomból), de a turisták kevesebb éjszakát töltöttek itt átlagban, mint a megye más térségeiben. Vagyis Gyergyóban az egy turistára jutó átlagos tartózkodási idő 1,8 nap, míg a megye átlagában 2,2 nap. Ez azt tükrözi, hogy Gyergyó térségében jóval több a tranzit turista, mint a több napig itt tartózkodó üdülővendég. Ez pedig részben a térség forgalmi fekvéséből adódó eredmény, részben pedig azt jelenti, hogy a szálláskapacitásokhoz viszonyítva is kevés az olyan vonzó programajánlat, ami hosszabb itt tartózkodásra ösztönözhetne minél több vendéget. És ez akkor is így van, ha köztudott, hogy több olyan szervezett csoport, amely valamely székhelyföldi településen van elszállásolva, akár három-négy éjszakát, több napon át nem az adott településen és nem is a szűkebb kistérségben tölti el szabadidejét, hanem csillagtúrázással kombinált körutazások során a fő szálláshelyet nyújtó település akár több, mint 100 km-es körzetének látnivalóit keresi fel. A szerény összteljesítmény tükröződik abban is, hogy 2018-ra Gyergyó térsége szálláshelyeinek kapacitás-kihasználtsága éves átlagban, az összes szálláshely átlagát tekintve mindössze 16,4 %. Ezen érték mögött, természetesen, vannak jóval nagyobb kapacitás-kihasználtságú egységek, és azoknak is vannak telítettebb vagy üresebb időszakai az adott év egyes hónapjai, hetei, hétvégéi tekintetében. Ha az adott településeken levő szálláshely-üzemeltetők személyes tapasztalatai jóval pozitívabbak, mint az itt vázolt kép, az nem meglepő, de térségi szinten a szerény adatok egyszerre tükröznék szerény üzleti teljesítményt, ugyanakkor az adatszolgáltatási kötelezettségeknek való lazább megfelelést. A 2. táblázatban Gyergyó térségének településeit részben a megyei értékekhez viszonyítottuk (HR %, azaz Hargita megye százalékában mennyit tesz ki az adott település, illetve Gyer %, vagyis Gyergyó térségének teljesítményéhez hogyan járul hozzá az adott település). Az utolsó két oszlop a napban kifejezett átlagos tartózkodási idő átlagértékeit és a %-ban kifejezett kapacitás-kihasználtságot mutatja megye szinten, Gyergyó térség szintjén és település szinten.

A 2. táblázatban foglalt teljesítmény adatok, mint a turistaérkezések száma, a vendégéjszakák száma és az ezekből számított átlagos tartózkodási idő akkor növelhető, ha a térség programkínálata változatosabbá válik és ugyanakkor a programlehetőségek szélesebb körben ismertté. Egyszerre van szükség turisztikai termékfejlesztésre, főleg szabadidős szolgáltatások minél változatosabb formáinak kialakítására, amihez szolgáltató vállalkozásokra és szolgáltató szakemberekre van szükség, és ugyanakkor a meglévő, vagy létrehozandó szolgáltatások nagyobb piaci terítésére. A térség turisztikai termékeinek piaci terítése nem csupán a gyergyói, Gyergyó környéki vállalkozók dolga, hanem azoké a szakmai szerveződéseké is, amelyek kormányzati és európai uniós támogatásokból kaptak infrastrukturális háttérrel, de önkormányzati működésben hivatottak térségi szakmai kapcsolathálót kialakítani, és a bejövő információkat a külvilág, a hazai és nemzetközi turisztikai piac felé – lehetőleg ne csak informatívan, hanem invitatív²⁴ módon – közvetíteni.

Természetes (lenne), hogy minden szálláshely-üzemeltető vállalkozó vagy saját erőforrásokból biztosítson szabadidős programot, vagy legalább ajánlani tudjon, esetleg közvetíteni tudjon szabadidős programot a leendő és a már megérkezett vendégeinek. Ehhez az egyes vállalkozóknak személyes kapcsolati tőkére van szüksége a szabadidős program-szolgáltatókkal (programszervezőkkel, idegenvezetőkkel), vagy, ha ez nem elégséges, vagy éppen nincs a személyzetükben marketingszakember, akkor a turisztikai információs irodák munkatársainak segítségét célszerű igénybe venniük, hiszen munkaköri leírásuk része az ilyen jellegű térségen belüli kapcsolatháló-szervezés és a térségen kívülre irányuló turisztikai népszerűsítési tevékenység.

24 Figyelemfelkeltő, ajánló jellegű.

2. táblázat: Gyergyó térség településeinek vendégforgalmi adatai az Országos Statisztikai Intézet nyilvántartásai alapján

		Mszk 1000 hely-nap	HR %	Gyer %	Tur	HR %	Gyer %	Véj	HR %	Gyer %	Áti nap	Kkh %
	Hargita megye	2460,6	100,0		220954	100,0		496118	100,0		2,2	20,2
	<i>Gyergyó térsége</i>	585,4	23,8	100,0	54150	24,5	100,0	96131	19,4	100,0	1,8	16,4
1	Gyergyószentmiklós	300,1	12,2	51,3	28397	12,9	52,4	44324	8,9	46,1	1,6	14,8
2	Borszék	114,1	4,6	19,5	9780	4,4	18,1	20842	4,2	21,7	2,1	18,3
3	Maroshévíz	55,6	2,3	9,5	8495	3,8	15,7	13740	2,8	14,3	1,6	24,7
4	Gyergyóalfalu	38,8	1,6	6,6	3846	1,7	7,1	8798	1,8	9,2	2,3	22,7
5	Vasláb	28,4	0,0	0,0	854	0,4	1,6	2608	0,5	2,7	3,1	9,2
6	Szárhegy	15,1	0,6	2,6	928	0,4	1,7	2203	0,4	2,3	2,4	14,6
7	Gyergyócsomafalva	30,4	1,2	5,2	748	0,3	1,4	1475	0,3	1,5	2,0	4,9
8	Ditró	13,5	0,5	2,3	420	0,2	0,8	1041	0,2	1,1	2,5	7,7
9	Salamás	14,9	0,6	2,5	630	0,3	1,2	933	0,2	1,0	1,5	6,3
10	Gyergyóújfalu	2,9	0,1	0,5	52	0	0,1	167	0,0	0,2	3,2	5,8

Forrás: saját szerkesztés az Országos Statisztikai Intézet Tempo Online adatbázisának 2018. évi adatai alapján

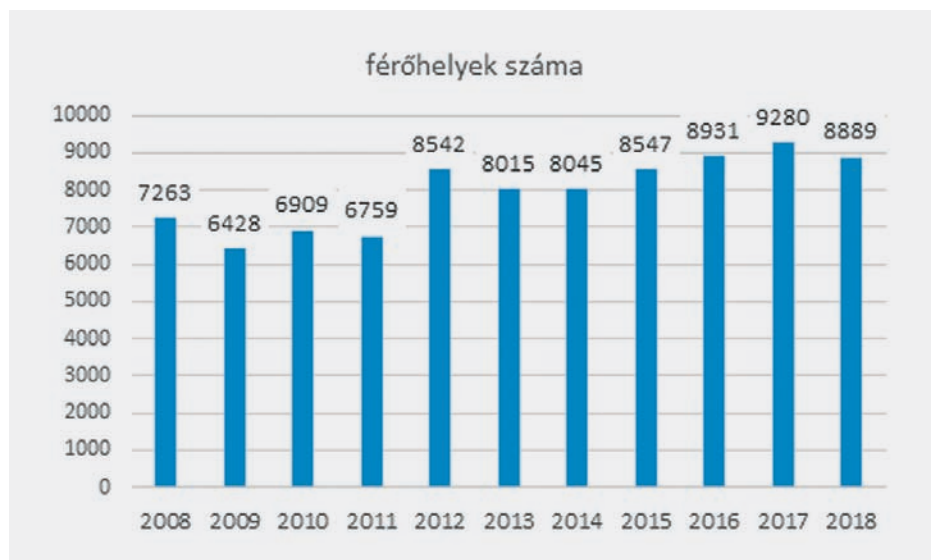
Távlatilag – a jogszabályi környezet alakulásától függően – a turisztikai desztináció-menedzsment fogalom ismertebbé válásától és a térségi szintű önkormányzati-vállalkozói partnerségi intézményesüléstől várhatóak el jobb eredmények. Egy ilyen típusú partnerség azonban nem csupán a promóciós együttműködésekről szól, hanem a befektetés-ösztönzéstől az infrastruktúra-fejlesztésen és a humánerőforrás-képzésen át egészen a térségi szintű kutatások rendszeresítéséig és a minőségbiztosításig sok mindentről.²⁵ A következő fejezetben néhány olyan szempontot vázolunk fel, amely a térségi turisztikai kínálat változatosabbá tételét segítheti elő, a meglévő erőforrások alapján, amelyek megfelelő emberi beavatkozások után termékképes vonzerőkké, majd piacképes termékeké tehetők. A szükséges „beavatkozások” egy része a tárgyi feltételrendszer javítására, bővítésére,

25 Lásd: HORVÁTH-PETELEY 2008; HORVÁTH 2013; NAGY 2013; GONDA-HORVÁTH 2017.

létrehozására irányuló, többnyire infrastrukturális beruházás (vagy profitorientáltan magántőkéből, vagy non-profit jelleggel civil, egyházi, közintézményi, önkormányzati háttérű beruházásként). A beavatkozások más része a személyi és szervezeti feltételrendszer, a szakmai kapcsolatháló és a térségi szintű közös tudástőke bővítését és az együttműködési hajlandóság erősítését feltételezi.

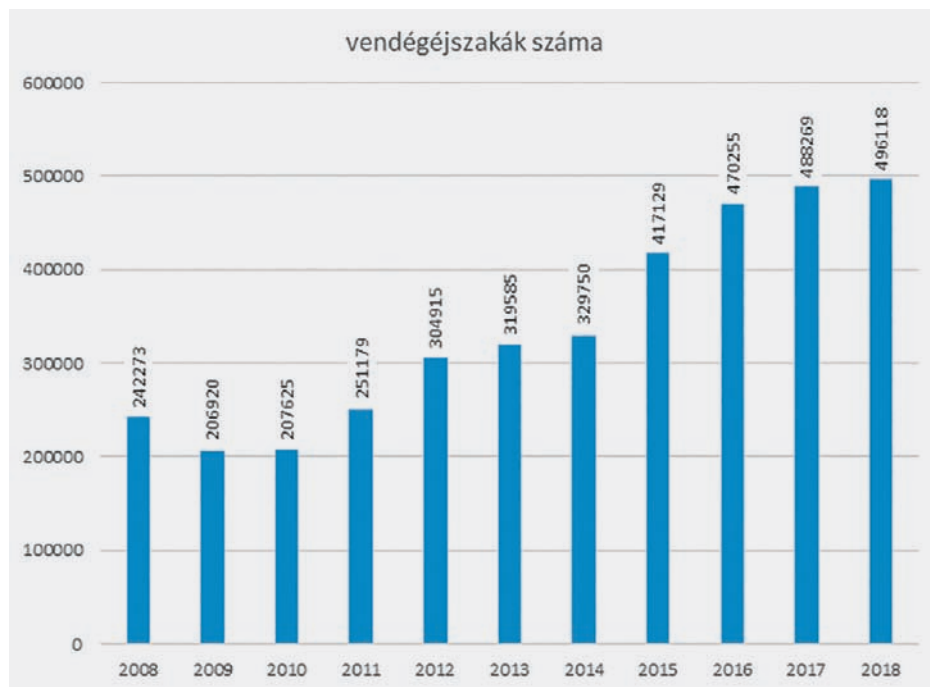
A gyergyói turizmusról alkotott kép árnyalására szolgálnak a főbb mutatók dinamikáját bemutató adatsorok. Az 1. és 2. ábrán Hargita megye férőhelyeinek, illetve vendégéjszakái számának alakulását mutatjuk be az utóbbi 10 évben, a 3. és 4. ábrán pedig a Gyergyó térségi öt legnagyobb forgalmú településnek hasonló adatait. Hargita megye esetében jelentős növekedésről beszélhetünk mindkét mutató vonatkozásában, és biztató, hogy a vendégéjszakák száma gyorsabb növekedést mutat, mint a férőhelyek száma, annak ellenére is, hogy 2018-ban 391-gyel kevesebb férőhelye volt a megyének.

1. ábra: Férőhelyek számának alakulása Hargita megyében 2008-2018 között

Forrás: saját szerkesztés az Országos Statisztikai Intézet adatai alapján

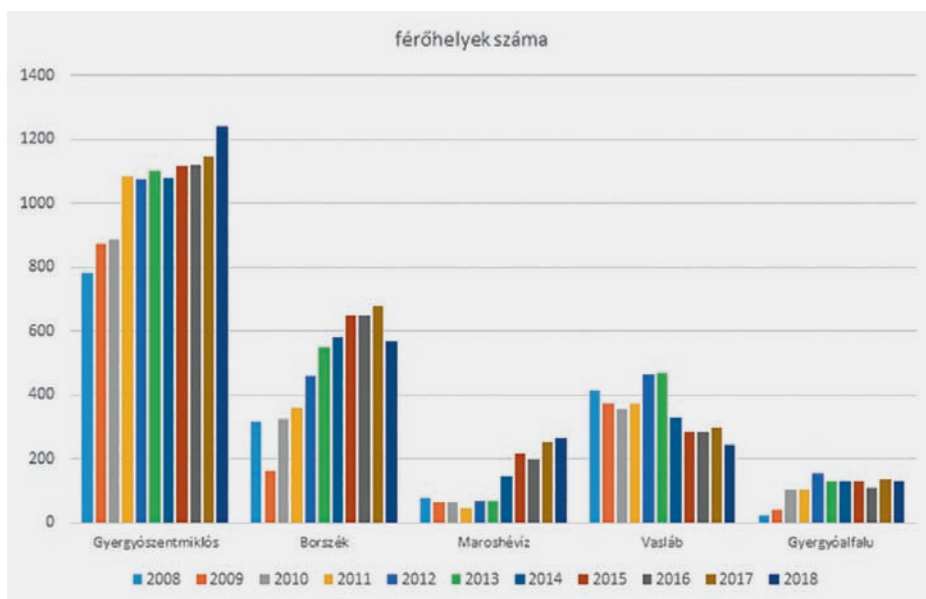
2. ábra: Vendégéjszakák számának alakulása Hargita megyében 2008-2018 között

Forrás: saját szerkesztés az Országos Statisztikai Intézet adatai alapján

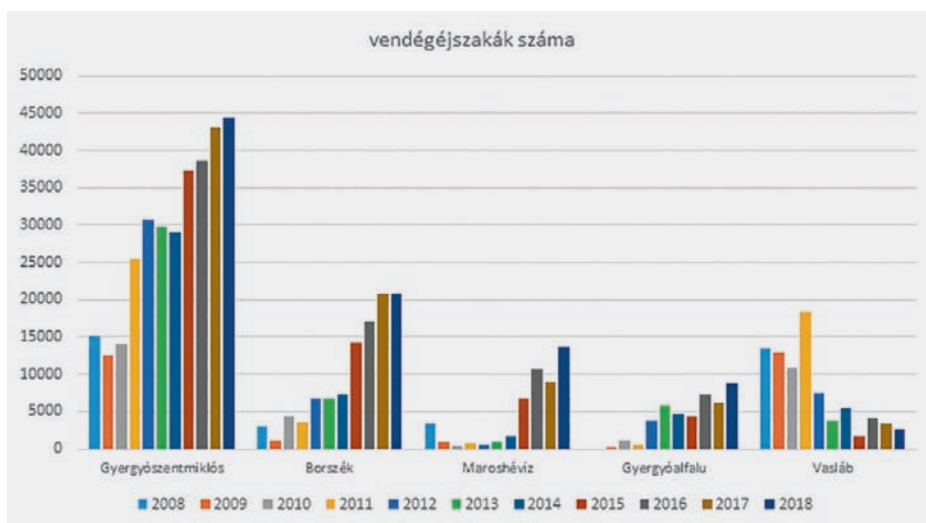
A megye dinamikájához képest a Gyergyói térség települései közül Gyergyószentmiklós dinamikusabb növekedést mutat, a vendégéjszakáknál itt is markánsabb a növekedés. Borszék kínálata némi stagnálás után visszaesett, de forgalma erőteljesen növekedett, még ha nem is közelítette meg a szentmiklósi-gyilkostói forgalmat. Maroshévíz növekedése is dinamikusabb a forgalomnál, Gyergyóalfalu a férőhelyek számának viszonylagos stagnálása mellett, időnkénti visszaesésekkel közepes mértékű növekedésben van. Vasláb (Marosfővel) viszont mind a kínálati, mind a keresleti adatoknál jelentős visszaesést könyvelhetett el, a diagram és a 3. táblázat a piacról való kilépésekre utal.

3. ábra: Férőhelyek számának alakulása Gyergyó térség egyes településein 2008-2018 között

Forrás: saját szerkesztés az Országos Statisztikai Intézet adatai alapján

4. ábra: Vendégéjszakák számának alakulása Gyergyó térség egyes településein 2008-2018 között

Forrás: saját szerkesztés az Országos Statisztikai Intézet adatai alapján

A 3. és 4. táblázatban részletesebben nyomon követhető a két turisztikai mérőszám alakulása a 2008-2018-as időszakban. Amit érdemes kiemelni a két táblázat adatainak összehasonlításából, hogy Gyergyó térségének összességében 22 %-ról 31 %-ra nőtt a részesedése Hargita megye férőhely-kapacitásából, ami önmagában véve dicséretes, de a kép mégsem teljesen pozitív, ha azt nézzük, hogy a vendégéjszakák növekedése ellenére, azok részesedése elmaradt a férőhelyek részesedésének alakulásától. 31 %-os részesedés a kínálatból, 19 % a regisztrált keresletből együttesen vizsgálva mégiscsak azt tükrözi, hogy van lemaradás a megye más részeihez képest, tehát a térség relatív vonzereje gyengébb. A mennyiségi növekedés mellett/ helyett minőségi növekedésre volna szükség ahhoz, hogy a keresleti adatok a kínálati adatoknak megfelelő értékeket mutassanak. A számok mögött tehát a versenyképességgel kapcsolatos hiányosságok rejtőznek.

3. táblázat: Férőhelyek számának alakulása Gyergyó térség településein

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Hargita megye	7263	6428	6909	6759	8542	8015	8045	8547	8931	9280	8889
Gyergyószentmiklós	781	871	884	1082	1074	1103	1081	1113	1120	1148	1241
Borszék	314	162	322	362	460	547	579	649	649	680	565
Maroshévíz	77	61	61	43	69	69	144	214	198	254	267
Vasláb	412	374	357	374	464	469	329	283	283	297	243
Gyergyóalfalu	21	40	102	102	153	129	129	129	106	135	129
Szárhegy	33	23	12	:	16	16	79	84	84	101	101
Gyergyócsomafalva	:	:	:	6	21	16	16	86	87	87	87
Ditró	:	20	20	20	61	41	41	41	41	61	61
Salamás	9	9	9	9	10	20	20	38	38	56	56
Gyergyóújfalu	:	42	42	42	42	42	42	:	18	18	8
Gyergyói térség össz.	1647	1602	1809	2040	2370	2452	2460	2637	2624	2834	2758
HR megye %-ában	22,7	24,9	26,2	30,2	27,7	30,6	30,6	30,9	29,4	30,5	31,0

Forrás: saját szerkesztés az Országos Statisztikai Intézet adatai alapján

4. táblázat: Vendégéjszakák számának alakulása
Gyergyó térség településein

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Hargita megye	242273	206920	207625	251179	304915	319585	329750	417129	470255	488269	496118
Gyergyószentmiklós	15168	12615	14103	25482	30697	29722	29099	37374	38678	43099	44324
Borszék	3070	1062	4244	3626	6839	6808	7243	14331	17017	20886	20842
Maroshévíz	3303	1002	466	720	605	906	1765	6812	10642	9082	13740
Gyergyóalfalu	:	196	1178	629	3700	5729	4671	4302	7263	6120	8798
Vasláb	13432	12975	10866	18295	7438	3667	5349	1687	4041	3320	2608
Szárhegy	:	:	:	:	:	240	489	798	1886	1715	2203
Gyergyócsomafalva	:	:	:	:	:	1592	1068	1592	3422	1958	1475
Ditró	:	:	:	:	572	756	247	800	607	1357	1041
Salamás	:	:	:	791	296	941	274	2044	332	1007	933
Gyergyóújfalu	6247	4710	3384	:	2438	180	:	:	153	213	167
Gyergyói térség össz.	41220	32560	34241	49543	52585	50541	50205	69740	84041	88757	96131
HR megye %-ában	17,0	15,7	16,5	19,7	17,2	15,8	15,2	16,7	17,9	18,2	19,4

Forrás: saját szerkesztés az Országos Statisztikai Intézet adatai alapján

A versenyképesség növelése érdekében, ami a kapacitáskihasználtság növekedését és a megyén belüli vendégéjszaka-szám részesedésének 19 %-ról 30 %-ra való feltornászását eredményezhetné, szükség volna olyan programkínálat kialakítására, ami a térségbe érkező vendégeket hosszabb tartózkodásra ösztönözhetné, vagyis az üdülő- és gyógyturizmus részesedését kellene növelni a tranzit jellegű érkezésekkel szemben. A kínálat bővítése érdekében szükséges alapozni a térség saját vonzerőire, ami különböző típusú turisztikai termékek kialakítását és továbbfejlesztését teszi lehetővé.

Vonzerők és turisztikai termékek

A turizmus és a helyi társadalom kapcsolatteremtése során feltehető a kérdés, hogy ami a helyiek számára fontos, vajon fontos lehet-e a turisták számára? Ugyanígy kérdéses lehet, hogy amit a turisták adott köre fontosnak tarthat, az a helyiek, vagy legalább a helyi társadalom befolyásosabb szereplői, döntéshozói, véleményformálói számára fontos-e? Egy térség turisztikai célterületté válása megtörténhet úgy is, hogy a kezdeményezések a térségen kívülről érkeznek, azaz a nem-helyiek, „idegenek” hamarabb felfedezik egy térség adottságait, turisztikai potenciálját, mint a helyi döntéshozók. A turizmusgazdaság legrepresentatívabb szolgáltatástípusaként azonosított szálláshely-szolgáltató létesítmények létrejöhetnek helyi kezdeményezésre, helyi tőkéből, helyi kezdeményezésre kívülről bevont tőkéből (befektetési partnerek keresése, hitelfelvétel), vagy külső kezdeményezésre a térségen kívülről bevont tőkéből is. Hargita megye legnagyobb kapacitású szállodai létesítményei az 1970-80-as években, az akkori tervgazdálkodási rendszer körülményei közepette, állami beruházásokból jöttek létre, amellett, hogy léteztek az 1948-as önkényesen államosított turisztikai funkciójú ingatlanok is. Az 1989-es rendszerváltoztatási fordulat után, az 1990-es évektől egyre nagyobb teret kaptak a magánkezdeményezések, részben az új beruházások lehetővé tételével, részben az elkobzott ingatlan javak „visszaszolgáltatásával”, másrészt az állami vagyontárgyak privatizációjával.

Azokban a térségekben, ahol a privatizáció sikeresebb volt, ott a turisztikai fogadóegységek megújultak, esetleg bővültek is, de legalább szinten tartva, jobb esetben minőségi javulást követően fennmaradtak. A sikertelen privatizáció eredménye adott térségekben a régebbi ingatlanok használaton kívülre kerülése, állagmegóvási munkálatok hiányában azok lepusztulása, összességében az adott települések és térségek turisztikai teljesítményének visszafogása, gyengítése lett. Borszék turisztikai ingatlanvagyonának privatizációját nemhogy sikertörténetnek nem lehet nevezni, hanem egyenesen drámainak nevezhetjük az üdülöhely főtengelye melletti műemléképületek lepusztulását. Gyilkostó üdülõtelepen szomorú sorsa lett az egykori reprezentatív épületnek, a Napsugár villának, az egykori Cohárd menedékháznak (ennek ma már nyoma sincs), de szerencsére a Gyilkostó szálloda és vendéglő komplexuma minőségi feljavításon esett át és kedvező fejleménynek mondható, hogy egykori villák átépítésével két újabb szállodával bővült az üdülöhely (Turist és

lasicon). A régi ingatlanok lepusztulásával vagy esetenkénti felújításával párhuzamos fejlemény volt, főleg a 2000-es évek második felétől, egyre több panziónak vagy agroturisztikai panziónak a felépítése, esetenként hétvégi házak vendégházakká alakítása, és nyilván nem csak a városokon vagy az üdülőhelyeken, hanem több faluban is. Faluturisztikai hálózatok alakultak ki, majd alakultak át, esetleg bomlottak is fel, azáltal, hogy voltak olyan vendéglátók, akik a változó körülmények miatt már nem látták érdemesnek a folytatást, mások pedig a régi hálózati együttműködések tapasztalataival önállósodtak, saját piaci kapcsolatrendszert igyekezve kialakítani. Gyergyó térségében, Maroshévíz és Borszék térségét is ideértve, számos kisvállalkozás sikeres vagy kevésbé sikeres próbálkozása mellett, a nagyobb egységekbe való stratégiai befektetések – néhány üdítő kivételtől eltekintve – elmaradtak. Országos kitekintésben, Hargita megye is a viszonylag „szállodahiányos” megyék közé tartozik. Gyergyó térségében pedig éppen a legnagyobb szálloda kényszerült bezárásra, nem járulva hozzá Gyergyószentmiklós és környéke foglalkoztatási szerkezetének turizmus általi változatosabbá tételéhez. Kisebb szállodák, panziók, turistaházak, üdülőházak (villák) tulajdonosai bizonyára nagy reményekkel fektettek be szolgáltatás-fejlesztésbe, elvileg a térség turisztikai vonzerőadottságaira alapozva.

Adott térség vonzerőadottságait turisztikai marketing fogalmakkal megközelítve desztináció-szemléletbe ágyazott termékszemléletben érdemes értékelni. Ez azt jelenti, hogy adott földrajzi egység attól válik turisztikai desztinációvá, hogy ott valamilyen turisztikai tevékenységet lehet végezni, a térségben jelenlévő természeti és történelmi-kulturális örökség elemeinek (a turisztikai erőforrásoknak) felhasználásával, azoknak turisztikai objektumokká alakításával. A turisztikai objektum az a térben azonosítható érték, látnivaló vagy létesítmény, amely turisztikai fogyasztást, turisztikai élményszerzést tesz lehetővé. Ennek viszont előfeltétele, hogy a külvilág által nem ismert, vagy kevésbé ismert értékekről fogadóterületi kommunikáció során élményigéret szülessen, amelyet a turisztikai promóciós csatornák közvetítenek. Ilyen csatornák a Gyergyószentmiklós municípium által fenntartott turisztikai információs iroda platformja,²⁶ Borszék üdülőváros honlapja²⁷ és Maroshévíz municípium turisztikai honlapja.²⁸ A gyergyói községek egy része is igyekezett

26 <http://www.visitgheorgheni.ro/hu.html> (letöltés 2019. nov. 28.)

27 <http://www.visitborsec.ro/hu.html> (letöltés 2019. nov. 28.)

28 <https://info-toplita.ro/> (letöltés 2019. nov. 28.)

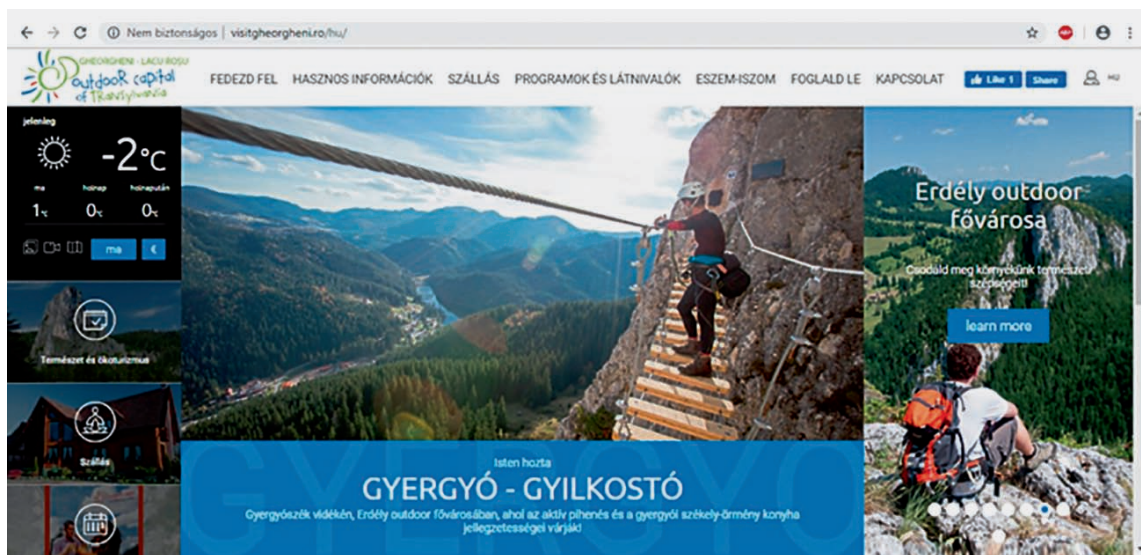
turisztikai információs irodákat létrehozni, azok pedig helyi adatbázisokat és információs csatornákat alakítottak ki.²⁹ Gyergyó térség ajánlatai nyilván nem csak a helyi, hanem a megyei szintű turisztikai információs tevékenységek tárgyát is képezik. Így, Hargita Megye Tanácsa hozta létre és a Hargita Községi Fejlesztési Társulás hathatós támogatásával működteti a megyét egészében népszerűsítő honlapot és okostelefonos alkalmazást;³⁰ ezeket különböző nyomtatványokkal szakmai rendezvényeken, konferenciákon, workshopokon, hazai és külföldi turisztikai vásárokon (a mindenkor román turizmusért felelős minisztérium támogatásával vagy anélkül) igyekszik népszerűsíteni. Ha Gyergyót kimondottan nem is képviseli rendszeresen valaki a Székelyföldi TDM Klaszter szakmai rendezvényein, a Hargita Községi Fejlesztési Társulás tevékenysége Gyergyó vidékét is igyekszik felkarolni. Természetesen jobb lenne, ha Gyergyószentmiklós városa nagyobb szerepet vállalna ebben a hálózati együttműködésben.³¹ A 2013-as évtől kezdve Gyergyószentmiklós turisztikai információs irodája minden évben adott ki színes katalógust a város és környéke kínálatáról, amelyet a visitgheorgheni.ro turisztikai honlap kiegészít, és részben helyettesít is. Ezekben a kiadványokban fogalmazódott meg és ezek révén terjedhet a térség imázsához kötődően a „*Gyergyó, Erdély kalandfővárosa*” szlogen. Ehhez az élményigérethez kapcsolódhat több szabadidős létesítmény és programszolgáltatás, elsősorban a Gyilkos-tó és a Békás-szoros, de általában a Hagymás-hegység tájképi adottságaihoz, terepviszonyaihoz kapcsolódóan. Gyergyó, tehát termékszemléletű megközelítésben az aktív turizmus termékcsoport egyes elemeinek a terepe (5. ábra).

29 Például Gyergyócsomafalva: <http://www.csomafalviturizmus.ro/> (letöltés 2019. nov. 28.)

30 <https://visitharghita.com/?locale=hu> (letöltés 2019. nov. 28.)

31 Lásd: GONDA-HORVÁTH 2017

5. ábra. Gyergyószentmiklós és környéke turisztikai promóciós honlapjának nyitóképe

Forrás: <http://www.visitgheorgheni.ro/hu/> (letöltés 2019. nov. 28.)

Az aktív turizmus olyan tevékenységeket foglal magába, mint a természetjárás, sziklamászás, barlangászás, kerékpáros- és lovasturizmus, sísülés (síslesiklás, futósi, sítúrák), siklóernyőzés és sétatrepülés, horgászturizmus és a környezeti szempontból kevésbé kívánatos motoros terepsportok. Mindezek közül, a legtöbb ember számára – elvileg – a legelérhetőbb tevékenység a természetjárás, amire Gyergyó térségében egyrészt a Gyergyói-medencével közvetlenül érintkező hegységek (Gyergyói-havasok, Hargita-hegység, Görgényi- és Kelemen-havasok), másrészt az azokkal párhuzamos hegységek (Besztercei-havasok, Hagymás-hegység) jelzett turistaúttal biztosítanak lehetőséget.

A természetjárás népszerűsítésében vitathatatlan érdeme van az Erdélyi Kárpát-Egyesület Gyergyói Osztályának,³² amelynek tagságában nemcsak a városból, hanem a környék falvaiból és Borszékről (sőt az országhatárokon túl élő) a természetvédelemért, honismeretért és túrázásért lelkesedő emberek is

32 <http://ekegyergyoy.ro/index.php/erdelyi-karpat-egyesulet-gyergyoy> (letöltés 2019. nov. 25.)

vannak. A gyergyói EKE-osztály több ízben szervezett Országos Vándortábort, amelyeknek a résztvevők számára biztosított kiadványai és a lebonyolított túrák az egész térség turisztikai népszerűsítéséhez hozzájárultak, tekintettel arra is, hogy a résztvevők jelentős része Erdély távolabbi részéről és Magyarországról érkezett. Erdély-szintű, de a magyarlakta területekre is kiterjedő vonzereje van a 2013 óta megszervezett Eröss Zsolt Teljesítménytúráknak, amelyek a Himalájában eltűnt gyergyói származású hegymászó emlékét ápolják. Az EKE-tagság mellett a természetjárás iránt érdeklődők szélesebb körét is szolgálja a kéthavi rendszerességgel megjelenő *Erdélyi Gyopár* folyóirat,³³ aminek elődje az 1892-ben indított és 1948-ig kiadott *Erdély* című turistasági, fürdőügyi és néprajzi folyóirat. Az EKE tevékenysége non-profit jellegű, de tagjainak terapismerete hozzájárul a hegyvidék és általában a térség szélesebb körben való megismeréséhez, megismertetéséhez. Ugyancsak civil szerveződés a gyergyószentmiklósi Dancurás Hegyimentő Egyesület,³⁴ amelynek tagjai a megyei és helyi önkormányzatokkal együttműködve közfeladatot látnak el, így a turistautak karbantartását és a sípályák felügyeletét, hegyi baleseteknél pedig a sérültek eljuttatását a mentőautók által elérhető útvonalakig.³⁵ A megye északi peremvidékén, Maroshévíz térségében a Călimani Hegyimentő Egyesület tevékenykedik. A hegyvidék bejárását hivatottak megkönnyíteni az *Erdély Hegyei* sorozatban megjelent turistakalauzok, a Hagymás-hegységről, Kelemen-havasokról, a Gyergyói-havasokról, a Besztercei-havasokról,³⁶ a Hargita-hegységről³⁷ és a Görgényi-havasok északi részéről.³⁸ A jelzett turistaút-hálózat számos

33 <http://www.erdelyigyopar.ro/> (letöltés 2019. nov. 25.)

34 <https://www.salvamontgheorgheni.ro/index.php?lang=HU> (letöltés 2019. nov. 25.)

35 <http://www.salvamontharghita.ro/salvamont-harghita/hu/hegyimento-csapatok> (letöltés 2019. nov. 25.)

36 XÁNTUS László-XÁNTUS Juliánna: *Hagymás-hegység és a Gyilkos-tó környéke.* (Erdély hegyei 8.) Csíkszereda, Pallas-Akadémia Könyvkiadó, 1999. (a továbbiakban: XÁNTUS 1999); XÁNTUS László-XÁNTUS Juliánna: *Kelemen-havasok.* (Erdély hegyei 22.) Csíkszereda, Pallas-Akadémia Könyvkiadó, 2003.; XÁNTUS László-XÁNTUS Juliánna: *Gyergyói-havasok.* (Erdély hegyei 26.) Csíkszereda, Pallas-Akadémia Könyvkiadó, 2004.; XÁNTUS László-XÁNTUS Juliánna: *Besztercei-havasok.* (Erdély hegyei 30.) Csíkszereda, Pallas-Akadémia Könyvkiadó, 2008.

37 HORVÁTH Alpár: *Hargita-hegység. Turisztikai kalauz.* Csíkszereda, Pallas-Akadémia Könyvkiadó, 2002.

38 BÖJTBE-BEYER Barna-HORVÁTH Alpár: *A Görgényi-havasok északi és középső része.* (Erdély hegyei 31.) Csíkszereda, Pallas-Akadémia Könyvkiadó, 2009.

könnyebb-nehezebb túralehetőséget kínál a környező hegyvidéken, kevésbé dokumentált a Görgényi-havasok déli része, a Bucsín-hágótól a Libáni-hágóig terjedő szakasz.

A terepsportok közül a hegyi kerékpározáshoz és lovas túrázáshoz számos útvonal kínálkozik a mezei és erdei földutakon, a lankásabb vonalvezetésű gerinctúra-ösvényeken, a patakvölgyek mentén; ezek egy részének jelzésére is sor került Borszék-Maroshévíz térségében. A lovassportok népszerűsítésére szervezték meg Gyergyószentmiklóson immár 11 alkalommal a Székelyföldi Lovasünnepet (ma már 70 körüli programponttal), korábbi nevén a Gyergyói Lovasnapokat, valamint 9 alkalommal a Ditrói Lovasnapokat. Ezek a rendezvények a látogatók, turisták számára látványossággként élvezhetők, de vannak a gyergyói térségben lovas-turisztikai szolgáltatók, kínálatukban különböző felkészültséget igénylő programokkal a futószáras lovas-oktatástól a hegyi lovastúrákig.³⁹ A sziklamászásnak kiemelt jelentőségű terepe a Békás-szoros, ahol különböző nehézségű sziklamászó útvonalak mellett⁴⁰ újdonságnak számít a Kis-Cohárd falán kialakított úgynevezett „vasalt út” avagy „via ferrata”, a gyergyói származású hegymászó emléket őrző Wild Ferenc-emlékút.⁴¹ A barlangászás legismertebb objektuma a Gyilkostó Adventure Egyesület kezelésében levő gyergyótekerőpataki Sűgő-barlang,⁴² de ismertek a borszéki Kerek-szék barlangjai és a komolyabb technikai felkészültséget megkövetelő Likaszomboly. Vannak még kevésbé ismert barlangok a Hagymás-hegység központi részén is, a Fekete-Hagymás–Fehér-mező térségében.⁴³

Az aktív turizmus részét képezi a sílesiklás, a futósízés és sítúrázás. Lesiklópályák működnek a Gyergyói-havasokban Borszéken (Prücsök, Remény és Verőfény pályák 814, 630 és 726 m hosszúsággal),⁴⁴ a Görgényi-havasokban

39 <http://hipparion.ro/>; <https://www.endorphin.ro/>; <https://www.astoriawesternhorse.com/stb>.

40 Lásd: WILD Ferenc: *A Békás-szoros és környéke sziklamászó kalauz*. Budapest, DiMap Bt., 1999.

41 <https://www.salvamontgheorgheni.ro/hu/via-ferata-wild-ferenc-emlektut-keszult-2016-ban> (letöltés 2019. nov. 25.)

42 <http://sugo.ro/> (letöltés 2019. nov. 25.)

43 Lásd: XÁNTUS 1999.

44 <http://www.visitborsec.ro/hu/uti-tippek/Remenyseg-sikozpont.html>; <http://www.borszekisi.ro/> (letöltés 2019. dec. 2.)

Maroshévízen (Bradul 1200 m, Magheruş 470 m),⁴⁵ a Bucsin-tető–Bogdán medencék háztérségében (Havas Bucsin 1150 m illetve 800 m), Gyergyócsomafalván (Csata vesze és Veresvirág, 560 és 917 m, valamint a Snowpark három pályája, 650, 1100 és 1400 m).⁴⁶ A Hargita-hegységhez tartozó marosfői Gréces-pálya működtetése esetleges.

Gyergyó térségének potenciális (és egyben ígéretes) turisztikai terméke az ökoturizmus. A természet megfigyelésére összpontosító, azt tanulmányozni vágyó és kevésbé egy adott útvonalat végigjárni szándékozó és a mozgás élvezetét, a tájak esztétikáját kereső természetjárók szeretnek ebben részt venni. Nevezük őket ökoturistáknak, akik nyilván nem csupán a védett területeken tanulmányozhatják az ökoszisztémák biodiverzitását, összetételét és működését, hanem a természetes vagy kultúrtájak nem védett részein is. Ettől függetlenül, Gyergyó térsége ökoturizmus címszó alatt többféle védett területtel hívhatja fel magára a figyelmet. A tájképi adottságairól méltán híres Gyilkos-tó–Békás-szoros természetvédelmi terület és a Likas-zsomboly más védett területekkel együtt a Hagymás-hegység–Békás-szoros Nemzeti Park⁴⁷ részét képezik. A Gyilkostó üdülőhelyről induló túraútvonalak egyben akár tanösvények is lehetnének. Tájvédelmi körzet, azaz natúrpark státusa van a Felső-Maros-áttörésnek Maroshévíz és Déda között, a tőle északra magasodó hegység magasabb övezete (jórészt Szucsáva, Beszterce-Naszód és Maros megye területén, de átnyúlva Hargita megyébe is) a Kelemen-havasok Nemzeti Park része. Ide tartozik Hargita megye legmagasabb csúcsa, a Rekettyés-csúcs (2021 m) és a közelében levő Rekettyés-tó, vagy Jézer-tó vegyes védett területe. A Görgényi-havasok északkeleti lábánál, a Maroshévízi-termálvízesés tájképi és geológiai védett terület. A Kelemen-havasok keleti lábánál, Bélbor mellett van a Dobreanu-láp botanikai védett területe, a Gyergyói-havasok északi részén, Borszéken pedig van egy kis botanikai védett objektum, a törpenyír-előfordulás, mint természeti emlék, de jóval híresebb a mésztufa képződményekben barlangokat rejtő Kerek-szék védett területe. Kissé keletebbre, a besztercei-havasok déli végénél, Gyergyótölgyes fölött magasodik a Veres-kő, geológiai és botanikai védett

45 <http://partiatoplita.ro/>

46 <http://www.csomafalviturizmus.ro/mit-csinaljunk/sipalyak> (letöltés 2019. nov. 25.)

47 <http://www.cheilebiczului-hasmas.ro/index.php> (letöltés 2019. nov. 25.)

terület részét képezve. Botanikai védett területként ismertek a gyergyóremetei Nagy-rét-láp, a borzonti Nyíres és a vaslábi Fenek-rétláp. A gyergyói térség talán leginkább ökoturisztikai objektumaként működő látnivalója a tekerőpataki Sűgő-barlang, amelynek látogatását és bemutatását a Gyilkostó Adventure Egyesület szervezi és bonyolítja le. Helyi érdekű ökoturisztikai objektumként ismert Gyergyószentmiklóson a Csiky-kert arborétuma, több kisebb kitáb-lázott tanösvénnyel. Ditró község szélén is van ökoturisztikai tanösvény, de nagyobb vonzerőre tehet szert az Erdő Háza nevű objektum, ami a környék élővilágát hivatott bemutatni.

A természetes erőforrások közül a víznek és a jó levegőnek jelentős szerepe van mind az üdülturizmus, mind a gyógyturizmus esetében. Borszék ma már ismét országos jelentőségűvé nyilvánított üdülőhely, szénsavas kalciumos-magnéziumos bikarbonátos ásványvízforrásai egyelőre ivókúrák formájában, a kisméretű Ó-Sáros-fürdőben fürdőkúrák formájában is szolgálják a szív- és érrendszeri, emésztőszervi, endokrinológiai vagy mozgásszervi panaszokban szenvedők gyógyulását, amelyet a mofetta-kezeléssel és a kedvező bioklimatikus adottságokkal rendelkező erdei, erdőperemi sétányokon tett egészségügyi sétákkal lehet erősíteni. Folyamatban van egy kb. 700 fős befogadóképességű gyógy- és wellness-fürdő építése, amely beüzemelése után bizonyára nagymértékben felpörgeti majd nemcsak Borszék, hanem az egész Gyergyó térség idegenforgalmát. Az üdülést-szórakozást Borszéken ma már nemcsak a téli sportok, hanem a 2019-ben román kormánytámogatással elkészült nyári bobpálya is szolgálja, a városvezetés nagyobb rendezvényekkel (Bogrács-fesztivál) is igyekszik mind a helyiek, mind a vendégek kedvében járni. Számottevőbb üdülési-pihenési, feltöltődési lehetőséget Gyergyó térségében a Maroshévízhez tartozó Bánffy-fürdő helyi érdekű üdülőhelyen találunk, ahol a Bánffy-fürdő egy beltéri ásványvizes medencével működő wellness-központtal és szabadtéri, szépen kiépített stranddal rendelkezik. A városka másik borvizes strandja a szintén felújított Urmánczy-fürdő. Gyilkostó üdülőhely nagyon sok ember számára a nézelődés, passzív pihenés, esetleg tóparti séták, sétacsónakázás helyszíne. Az egyelőre hivatalosan még csak helyi érdekűnek nyilvánított üdülőhely bioklimatikus adottságai kedvezőek az idegrendszeri problémák, szellemi és testi túlterheltségből adódó panaszok kezelésére. Ugyancsak helyi klimatikus üdülőhely státusa van a falusias jellegű Marosfő településnek,

ahonnan könnyebb-nehezebb túrákat is lehet tenni a Maros turisztikai vagy földrajzi forrásához.

Az üdülturizmus sajátos fajtájának tekinthetjük a gyergyói térségben is meghonosodott falusi turizmust, aminek a fókuszában elvileg a falusi életvitelbe való bepillantás lenne, de a gyakorlatban, a falusi vendégházakban, a faluszéli, erdei vendégházakban igazából többféle élménykínálat is adódik, a vendégek preferenciáinak megfelelően. Vannak, akik a viszonylag csendesebb környezetben csak pihenni szeretnének, vannak, akik az adott falu hagyományos foglalkozásaival, a környék gazdálkodásával és néprajzi örökségével ismerkednének, és vannak, akik számára a falusi vendégházak szálláshelybázisul szolgálnak a környékbeli gyalog-, kerékpáros-, lovastúrák, terepjárós túrák vagy éppen klasszikus kulturális körutazások számára. Szárhegy mellett Ditró, a Gyergyóalfaluhoz tartozó Borzont, Gyergyócsomafalva és Gyergyóújfalu is bekapcsolódott a falusi vendéglátásba, panziók, turistaházak és kiadó szobás egységek működtetésével.

A kulturális turizmus Gyergyó vidékének inkább másodlagos turisztikai terméke, főleg azt követően, hogy örökösödéssel, tulajdon-visszaszolgáltatással kapcsolatos problémák miatt bezárt a szárhegyi Lázár-kastély, Erdély egyik legismertebb reneszánsz főúri kastélya. A korábban évtizedekig benne működő alkotótáborok műalkotásaiból felhalmozott gyűjtemény nehezen kap ennél megfelelőbb bemutatóhelyet. Egyelőre tehát bizonytalan, hogy Szárhegy mikor tudja elfoglalni korábbi elismert helyét az erdélyi kulturális körutazások programkínálatában, akár a Szárhegyi Művészeti és Alkotóközpont helyszíneként, akár Bethlen Gábor erdélyi fejedelem kultuszhelyeként.⁴⁸ A térség másik fontos objektuma a gyergyószentmiklósi örmény rítusú római katolikus templom, amely nem elsősorban 18. század végi barokk stílusával, hanem az egykori Moldva felől bevándorló és a székelységbe fokozatosan beolvadó magyar-örmények örökségének egzotikumával jelent vonzerőt. 2019-es fejlemény, hogy a templom tornyában úgynevezett Toronymúzeumot avattak fel, amely az

48 Lásd: DEZSŐ 2016; POMJÁNEK Béla-VARGYAS Antal-ZISGMOND Enikő: *Harigita megye. Útikönyv*. Csíkszereda, Pallas-Akadémia Könyvkiadó, 2002.; SÓS Judit-FARKAS Zoltán: *Erdély. Útikönyv*. Budapest, Jel-Kép Bt., 2002.; VOFKORI László: *Utazások Székelyföldön*. Csíkszereda, Pro-Print Könyvkiadó, 2007.

erdélyi magyar-örmények kultúráját hivatott bemutatni. A templom közelében levő Tarisznyás Márton Múzeum a város 18. század végi, patinás épületében (a Vertán-Kövér-házban) működik, 2019-től jelentős épület-felújítási munkálatok miatt átmenetileg bezárt, a felújítást követően, vélhetően új koncepció mentén kerülnek bemutatásra Gyergyó néprajzi, régészeti-helytörténeti, képzőművészeti és geológiai értékei.⁴⁹

Minden gyergyói település rendelkezik helytörténeti érdekességekkel.⁵⁰ Ditró az impozáns Jézus Szíve-templommal és az Erdő Háza tematikus bemutatóhellyel, Gyergyóremete az eszenyői vízimalommal, a világháborúk hőseinek emlékparcellájával és szoborparkjával, Gyergyóalfalu a környék legrégibbnek tartott, később barokk stílusban átépített templomával, a csíksomlyói pünkösdi búcsú eredethagyományához kötődő István pap kultuszával, Gyergyócsomafalva Borsos Miklós festőművész és Köllő Miklós szobrászművész emlékezetével és az egykor Marosvásárhely főterét ékesítő Kossuth-szobor újraöntött másolatával igyekszik a külvilág figyelmét felkelteni. A kulturális turizmus a helyi programszervezők kreativitásától és kapcsolati tőkéjének alakulásától függően bontakozhatna ki jobban, de tény, hogy a körutazások divatja során nem Gyergyó, hanem Székelyföld és Erdély más tájai együttesen bizonyulnak célterületnek. Főleg az utazásszervező irodák bejáratott programjaiba nehéz bekerülni, jóval könnyebb a visszatérő egyéni vendégeknek a figyelmébe ajánlani a helyi nevezetességeket. Román vonatkozásban feltűnő a maroshévízi Szent Illés kolostor fatemplomának látogatottsága, valamint a 2000-es évek elején működésbe lépett marosfői ortodox kolostor látogatottsága. Gyergyószentmiklóson viszonylag újdonságnak számít a római katolikus egyház Agrocaritas nevű vidékfejlesztési szervezete által beindított látványsajt-műhely, ahol a vendégek az érlelt sajt készítésének folyamatával ismerkedhetnek meg és nyilván kóstoltatást követően, vásárolhatnak is. A vidéki gazdálkodás (pl. a szárhegyi káposztatermesztés) bemutatásának, a helytörténeti és néprajzi értékeknek, vagy a népdal- és néptánc-kincsnek a bemutatása különböző települési

49 <https://tmmuzeum.ro/hu/fooldal/> (letöltés 2019. nov. 29.)

50 Lásd: GARDA Dezső: *Gyergyó kulturális értékei*. Gyergyószentmiklós, F&F International Nyomda, 2018.

rendezvények (városnapok, falunapok) alkalmával kap nagyobb nyilvánosságot, a legtöbb esetben a falu római katolikus templomának búcsúnapjához kötődően.

A vallási turizmus eseményekhez és helyekhez egyaránt kapcsolódik, így a templombúcsúk, a húsvéti határkerülés, a búzaszentelés szokása olyan alkalmak, ahol a helyiek mellett a térségbe látogatók is gyakorolhatják vallásukat, vagy legalább rácsodálkozhatnak a vallási események hangulatára. Ezek mellett, a magyar kezdeményezésű, de nemzetközi hatókörűvé váló Mária-út zarándokútvonalként való népszerűsítése, Gyergyó vidékét is bekapcsolhatja az ausztriai Mariazellt, Budapest érintésével, a székelyföldi Csíksomlyóval összekötő zarándoklati mozgalomba. A Mária-út gyergyói szakasza igazából az udvarhelyi szakasznak az alternatívája, hiszen a Sónádról Parajdra érkező zarándokok vagy Farkaslaka és Zetelaka érintésével kelnek át a Hargitán Csíksomlyóra menet, vagy a gyergyóiak útjára kapcsolódnak rá. Átkelve a Bucsinhágón, Gyergyóalfaluban István papra emlékezve folytatják útjukat Felcsík érintésével Csíksomlyóra. Jelentős a szárhegyi ferences kolostor vallás- és kultúrtörténeti szerepe, többek között az Erdély Pázmány Pétereként, polihisztoraként és katolikus hitvédőjeként ismert Kájoni János emlékezete révén. A zarándokturizmus ökumenikus és multikulturális jegyeinek esetleges erősödése mellett feltételezhető, hogy a Mária-út főengelyéhez kapcsolódó egyéb zarándokutak többek között Gyimesen át Moldva közepe vagy Gyergyó érintésével Bukovina felé teremtenek majd kapcsolatot.

Turismul în regiunea Gheorgheni prin prisma statisticilor de cazare

O zonă identificabilă geografic poate deveni o destinație turistică, bazată pe literatura științifică a turismului, dacă are o gamă suficient de abundentă și variată de produse turistice pentru a genera trafic semnificativ și măsurabil de vizitatori. Scopul studiului este de a introduce cititorul în viziunea actorilor politici turistice și de a evalua turismul din regiunea Gheorgheni pe baza datelor din registrul statistic specific turismului din România. Intrarea regiunii Gheorgheni pe piața turismului nu este doar rezultatul eforturilor individuale de marketing ale furnizorilor de cazare, ci depinde și de cooperarea actorilor sistemului în continuă schimbare al organizațiilor turistice. După câteva gânduri cu privire la relația dintre nivelurile locale și naționale ale politicii turistice, am încercat să interpretăm Gheorgheni ca destinație turistică, comparând datele din baza de date de licențe a Ministerului Turismului cu datele Institutului Național de Statistică pentru Gheorgheni și județul Harghita. Pe baza acestora din urmă, efectuăm și o analiză a seriei de timp a performanței turistice din regiune, care poate fi numită destul de modestă în termeni județeni. Pentru a crește performanța, pe termen lung se pot aștepta rezultate mai bune de la conceptul de gestionare a destinațiilor turistice și de la instituționalizarea parteneriatelor municipal-antreprenoriale la nivel regional. Totuși, acest tip de parteneriat nu se referă doar la colaborări promoționale, ci la stimulente pentru investiții, prin dezvoltarea infrastructurii și formarea resurselor umane, la sistematizarea cercetării regionale și asigurarea calității. Studiul se încheie cu o descriere a produselor turistice existente și dezvoltabile în regiunea Gheorgheni legate de atracții.

Tourism of Gheorgheni in the light of accommodation statistics

A geographically demarcated region can become a tourist destination, according to tourism science literature, if it has a sufficiently large and varied range of tourism products to generate significant and measurable tourist traffic. The purpose of the study is to show readers the viewpoint of tourism policy makers and to evaluate tourism in the Gheorgheni region based on the Romanian tourism-specific statistical register. The entry of Gheorgheni into the tourism market is not only the result of the individual marketing efforts of the accommodation providers, but also depends on the cooperation of the constantly changing tourist organization system. After discussing the relationship between the local and national level of tourism policy and trying to interpret Gheorgheni as a tourist destination, we compare the data of the licensing database of the Ministry of Tourism with the data of the National Institute of Statistics on Gheorgheni settlements and Harghita county. Based on the latter, we also carry out a time series analysis of the tourism performance of the region, which can be called modest even in the county. In the long run, better results are expected to be gained by the better knowledge of the tourism destination management concept and the establishment of a regional-level municipal-entrepreneurial partnership. However, this type of partnership is not just about promotional partnerships, but about investing, infrastructure development and human resources training, regionalization of research and quality assurance. The study concludes with a presentation of the tourist attractions of the Gheorgheni region that are already available and can be developed.